

II

(Jogi aktusok, amelyek közzététele nem kötelező)

TANÁCS

A TANÁCS HATÁROZATA

(2006. február 20.)

a vidékfejlesztésre vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatásokról (2007–2013 közötti programozási időszak)

(2006/144/EK)

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre,

tekintettel az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló, 2005. szeptember 20-i 1698/2005/EK tanácsi rendeletre ⁽¹⁾, és különösen annak 9. cikke (2) bekezdésének első mondatára,

tekintettel a Bizottság javaslatára,

tekintettel az Európai Parlament véleményére ⁽²⁾,

mivel:

- (1) Az 1698/2005/EK rendelet 9. cikkének (1) bekezdése a 2007. január 1-jétől 2013. december 31-ig terjedő programozási időszakra a vidékfejlesztésre vonatkozó közösségi szintű stratégiai iránymutatások elfogadásáról rendelkezik a vidékfejlesztési prioritások meghatározása érdekében.
- (2) Ezen stratégiai iránymutatásoknak tükrözniük kell a gazdálkodásnak a táj, az élelmiszerek, valamint a kulturális és természeti örökség gazdagságában és változatoságában a Közösség egész területén betöltött multifunkcionális szerepét.

- (3) Ezen stratégiai iránymutatásoknak meg kell határozniuk a közösségi prioritások megvalósítása tekintetében kiemelt területeket, különösen a göteborgei valamint a thesszalóniki Európai Tanács (2001. június 15–16. és 2003. június 20–21.) által megállapított göteborgei fenntarthatósági célokkal, valamint a növekedést és munkahelyteremtést célzó, megújult lisszaboni stratégiával összefüggésben.
- (4) E stratégiai iránymutatások alapján minden tagállamnak el kell készítenie a vidékfejlesztési programok elkészítéséhez referenciakeretként szolgáló saját nemzeti stratégiai tervet,

A KÖVETKEZŐKÉPPEN HATÁROZOTT:

Egyetlen cikk

A Tanács elfogadja a mellékletben foglalt, a 2007–2013 közötti programozási időszakra szóló vidékfejlesztési közösségi stratégiai iránymutatásokat.

Kelt Brüsszelben, 2006. február 20-án.

a Tanács részéről
az elnök
J. PRÖLL

⁽¹⁾ HL L 277., 2005.10.21., 1. o.

⁽²⁾ A Hivatalos Lapban még nem jelent meg.

MELLÉKLET

Vidékfejlesztési közösségi stratégiai iránymutatások (a 2007–2013 közötti programozási időszakra)**1. BEVEZETÉS**

Az 1698/2005/EK rendelet meghatározza az EMVA-ból nyújtandó támogatás célját és alkalmazási körét. A közösségi stratégiai iránymutatások e kereten belül meghatározzák a közösségi prioritások megvalósítása szempontjából nagy jelentőségű területeket, különösen a göteborgi fenntarthatósági célokkal, valamint a növekedést és munkahelyteremtést célzó, megújult lisszaboni stratégiával összefüggésben.

A vidékfejlesztési közösségi stratégiai iránymutatások a következőkben nyújtanak segítséget:

- azon területek meghatározása és elfogadása, amelyeken a vidékfejlesztési célra adott EU-támogatás EU-szinten a legnagyobb hozzáadott értéket hozza létre,
- a fő EU-prioritásokkal (Lisszabon, Göteborg) való kapcsolat létrehozása, és ezeknek vidékfejlesztési politikává való átalakítása,
- az egyéb EU-politikákkal való összhang biztosítása, különösen a kohézió és a környezetvédelem területén,
- az új, piacorientált közös agrárpolitika (KAP) végrehajtásának és az ebből következő szükségszerű szerkezetátalakításnak a támogatása a régi és az új tagállamokban.

2. VIDÉKFEJLESZTÉS ÉS A KÖZÖSSÉG ÁLTALÁNOS CÉLJAI**2.1. A KAP és a vidékfejlesztés**

A mezőgazdaság továbbra is a vidéki területek legnagyobb használója és kulcsfontosságú tényező a vidék és a környezet minősége szempontjából. Az Európai Unió a közelmúltban bekövetkező bővítésével a KAP és a vidékfejlesztés jelentősége és súlya megnőtt.

A KAP két pillére – a piac- és a vidékfejlesztési politika – nélkül Európa számos vidéki területe egyre növekvő gazdasági, társadalmi és környezeti problémákkal szembesülne. Az európai mezőgazdasági modell jól tükrözi a gazdálkodásnak a táj, az élelmiszerek, valamint a kulturális és természeti örökség gazdagságában és változatosságában betöltött multifunkcionális szerepét⁽¹⁾.

A KAP – a piac- és vidékfejlesztési politika – irányadó elveit a göteborgi Európai Tanács (2001. június 15–16.) határozta meg. Az Európai Tanács következtetései értelmében az erős gazdasági teljesítménynek együtt kell járnia a természeti erőforrások fenntartható felhasználásával, a fenntartható hulladékképződéssel, a biológiai sokféleség fenntartásával, az ökoszisztémák megőrzésével és az elszívatosodás megakadályozásával. A fent említett kihívásoknak való megfelelés érdekében a közös agrárpolitika, valamint a közös agrárpolitika későbbi fejlődésének célkitűzései között szerepelnie kell a fenntartható fejlődés megvalósításának, nagyobb hangsúlyt helyezve az egészséges, jó minőségű termékek előállítására és a környezeti szempontból fenntartható termelési módszerekre, beleértve a biogazdálkodást, a megújuló nyersanyagokat és a biológiai sokféleség védelmét is.

Ezen irányadó elveket a thesszaloniki Európai Tanács (2003. június 20–21.) a lisszaboni stratégiával kapcsolatos következtetéseiben megerősítette. A megreformált KAP és vidékfejlesztés a versenyképesség és a fenntartható fejlődés szempontjából az elkövetkezendő években kulcsfontosságú szerepet játszhat.

⁽¹⁾ A következő Európai Tanácsok elnökségi következtetései: Luxembourg (1997. december 12–13.), Berlin (1999. március 24–25.) és Brüsszel (2002. október 24–25.).

2.2. A fenntartható mezőgazdaság felé: a 2003-as és 2004-es KAP-reformok

A 2003-as és 2004-es KAP-reformok számottevő lépést jelentenek az EU-ban folytatott gazdálkodási tevékenység versenyképességének és fenntartható fejlődésének javítása irányában, és meghatározzák a jövőbeli reformok keretét. Az egymást követő reformok az ártámogatási garanciák csökkentésével és a szerkezetkiigazítás ösztönzésével hozzájárultak az európai mezőgazdaság versenyképességéhez. A termeléshez nem kötődő közvetlen kifizetések bevezetése arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy a mennyiséghez kötődő politikai ösztönzők helyett a fogyasztói kereslet által keltett piaci jelzéseknek igyekezzenek megfelelni. A kölcsönös megfeleltetésbe felvett környezetvédelmi, élelmiszerbiztonsági, valamint állategészségügyi és állatjóléti előírások erősítik a fogyasztói bizalmat és növelik a gazdálkodás környezeti fenntarthatóságát.

2.3. Vidékfejlesztés 2007–2013.

A jövőbeli vidékfejlesztési politika három kiemelt területre összpontosul: élelmiszergazdaság, környezet, valamint a szélesebb értelemben vett vidéki gazdaság és vidéki népesség. A vidékfejlesztési stratégiák és programok új generációja négy tengely mentén épül fel, nevezetesen: 1. tengely a mezőgazdasági és az erdészeti ágazat versenyképességének javítása, 2. tengely a környezet és a vidék minőségének javítása, 3. tengely a vidéki élet minőségének javítása és a vidéki gazdaság diverzifikálása, valamint a 4. tengely a Leader.

Az 1. tengely keretében egy sor intézkedés célozza a humán és fizikai tőkét a mezőgazdaságban, az élelmiszeripari és erdőgazdálkodási ágazatban (ismeretátadás és innováció előmozdítása), valamint a minőségi termelést. A 2. tengely a természeti erőforrások védelmét és javítását célzó intézkedésekről, valamint Európa vidéki területeinek jelentős természeti értéket képviselő gazdálkodási és erdőgazdálkodási rendszereinek és kultúrtájainak védelméről rendelkezik. A 3. tengely – a növekedéshez és a munkahelyteremtéshez szükséges feltételeknek valamennyi ágazatban történő javítása, valamint a gazdasági tevékenységek diverzifikációja érdekében – segítséget nyújt a vidéki területek helyi infrastruktúrájának és humántőkéjének fejlesztéséhez. A Leader program során gyűjtött tapasztalatokra épülő 4. tengely a vidékfejlesztéssel kapcsolatos helyi, alulról építkező megközelítéssel lehetőségeket biztosít az innovatív irányításra.

2.4. Szembenezés a kihívásokkal

A vidéki területek helyzete nagyon sokféle lehet, a távoli, elnéptelenedő és hanyatlásnak induló területektől kezdve a városközpontok terjeszkedésének nyomására városi peremterületekké váló területekig.

Az OECD népsűrűségen alapuló meghatározása szerint a vidéki régiók ⁽¹⁾ az EU területének 92 %-át teszik ki. Ezen túlmenően a népesség 19 %-a túlnyomóan vidéki régiókban és 37 %-a kiemelkedően vidéki régiókban él. Az EU-ban a régiók a bruttó hozzáadott érték 45 %-át állítják elő és a munkahelyek 53 %-át biztosítják, de a nem vidéki területekhez képest egy sor társadalmi-gazdasági mutató, beleértve a szerkezeti mutatókat, tekintetében egyre inkább lemaradnak. A vidéki területeken az egy lakosra jutó jövedelem körülbelül egyharmadával kevesebb ⁽²⁾, a nők foglalkoztatási aránya alacsonyabb, a szolgáltatási ágazat kevésbé fejlett, általában kevesebb a felsőoktatási végzettséggel rendelkező lakos, és a háztartások kisebb százaléka rendelkezik széles sávú internet hozzáféréssel. Néhány vidéki régióban a távoli és periférikus fekvés hatalmas problémát jelent. A hátrányok a túlnyomóan vidéki régiókban általában még jelentősebbek, bár az EU-szintű általános kép tagállamonként jelentős eltéréseket mutat. A lehetőségek, a kapcsolatok és a képzési infrastruktúra hiánya különösen nagy problémát okoz a távoli vidéki területeken élő nők és fiatalok esetében.

Az EU bővítése megváltoztatta a mezőgazdasági térképet. A régi tagállamokban a mezőgazdaság a GDP 2 %-át, az új tagállamokban 3 %-át, Romániában és Bulgáriában pedig több, mint 10 %-át teszi ki. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma az új tagállamokban háromszor olyan magas (12 %), mint a régi tagállamokban (4 %). Bulgáriában és Romániában a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma ennél jóval magasabb.

A mezőgazdasági és az élelmiszeripari ágazat együttesen jelentős részét teszi ki az EU gazdaságának, és 15 millió munkahelyet biztosítanak (az összes munkahely 8,3 %-a), és a GDP 4,4 %-át termelik meg. Az EU a világ legnagyobb élelmiszer- és italelőállítója, amelyek együttes termelésének értéke becslések szerint eléri a 675 milliárd eurót. Ugyanakkor az ágazat méret szempontjából továbbra is rendkívül polarizált és széttagolt, ami az ágazatban működő társaságok számára nagy lehetőséget, de egyúttal nagy veszélyt is jelent. Az erdőgazdálkodás és a kapcsolódó iparágak körülbelül 3,4 millió főt foglalkoztatnak 350 milliárd eurós forgalommal, de jelenleg az erdők éves növekedésének csak 60 %-át termelik ki.

⁽¹⁾ Az OECD meghatározás a vidéki településeken (vagyis ahol az egy négyzetkilométerre eső lakosok száma 150-nél kevesebb) élő népesség részarányán alapul egy adott NUTS III régióban. Lásd: Kibővített hatásvizsgálat – SEC(2004) 931. Ez a vidéki területek egyetlen nemzetközileg elismert meghatározása. A fenti meghatározás azonban egyes esetekben nem veszi teljes mértékben figyelembe a sűrűbben lakott vidéki területeken élőket, különösen a városi peremterületek lakosságát. Ezen iránymutatások összefüggésében a meghatározás kizárólag statisztikai és leíró célokat szolgál.

⁽²⁾ Vásárlóerő-paritáson számított GDP-ben mérve.

A mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás az EU-ban a földhasználat 77 %-át teszi ki. A mezőgazdaság környezetvédelmi teljesítménye a természeti erőforrások megóvása és javítása területén az elmúlt években vegyesnek mondható. A vízminőség tekintetében a teljes nitrogéntöbblet 1990 óta a legtöbb régi tagállamban kis mértékben csökkent, jóllehet egyes országokban és régiókban még mindig jelentős tápanyag-bemosódási terhelés tapasztalható. Az ammóniakibocsátás, az eutrofizáció, a talajerózió és a biológiai sokféleség csökkenésének problémája továbbra is jelen van sok területen. Ugyanakkor a mezőgazdasági terület egyre nagyobb részét használják biogazdálkodásra (5,4 millió hektár az EU-ban) és megújuló erőforrásokként (2004-ben bioenergia termelésére a becslések szerint 1,4 millió hektárt használtak, ebből 0,3 millió hektárt az energiatermelési célú kultúrákra vonatkozó támogatáshoz tartozóan, és 0,6 millió hektárt pihentetett földeken). Az éghajlatváltozás hosszú távú tendenciái egyre nagyobb mértékben formálják a gazdálkodás és az erdőgazdálkodás jellemzőit. A Natura 2000 végrehajtásának köszönhetően a biológiai sokféleség védelme szempontjából fontos előrelépések történtek – a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási célra használt területek mintegy 12–13 %-át jelölték ki. A jelentős természeti értéket képviselő gazdálkodási rendszerek fontos szerepet játszanak a biológiai sokféleség és az élőhelyek megóvásában, valamint a táj- és talajvédelemben. A legtöbb tagállamban az említett gazdálkodási rendszerek a mezőgazdasági területek 10–30 %-át teszik ki. Egyes területeken a gazdálkodással való felhagyás súlyos környezeti kockázatokkal járhat.

A vidéki területeknek ezért a növekedés, a munkahelyek és a fenntarthatóság tekintetében különleges kihívásokkal kell szembenéznük az elkövetkezendő években. Ugyanakkor a vidéki területek valós lehetőségeket nyújtanak az új ágazatokban meglévő növekedési tartalékok, a vidéki szálláshelyek biztosítása és a turizmus, a vonzó lakó- és munkakörnyezet tekintetében, valamint fontos szerepet játszanak a természeti erőforrások és a nagy értékű tájak gyűjtőterületeként.

A mezőgazdasági és az élelmiszeripari ágazatnak meg kell ragadnia az új megközelítések, technológiák és az innováció által nyújtott lehetőségeket mind az Európában, mind pedig a világszerte jelentkező fejlődő piaci kereslet kielégítésére. Mindenek felett a kulcsfontosságú erőforrást jelentő humántőkébe való befektetés teszi lehetővé a vidéki területek és az élelmiszeripari ágazat számára, hogy bizakodással tekinthessenek a jövőbe.

A lisszaboni stratégia újraindításának alkalmából az Európai Tanács megerősítette, hogy a lisszaboni stratégiát a fenntartható fejlődés szélesebb összefüggésében kell szemlélni, amelynek értelmében a jelenlegi szükségleteket úgy kell kielégíteni, hogy az ne veszélyeztesse a jövő nemzedékek saját szükségleteinek kielégítésére való képességét ⁽¹⁾. Az új programozási időszak egyedülálló lehetőséget kínál arra, hogy az új EMVA-ból nyújtott támogatást a növekedés, a munkahelyek és a fenntarthatóság felé irányítsák át. Ebben a vonatkozásban teljes az összhang a fenntartható fejlődés irányadó elveiről szóló nyilatkozattal ⁽²⁾ és a megújult lisszaboni cselekvési programmal, amely a forrásokat arra összpontosítja, hogy Európát vonzóbb befektetési célponttá és munkahellyé tegye, előmozdítsa a növekedés motorjának számító tudást és innovációt, valamint több és jobb munkahelyet teremtsen.

A vidékfejlesztési politikának segítséget kell nyújtania a vidéki területeknek abban, hogy az említett célkitűzéseket a 2007–2013 közötti időszakban meg tudják valósítani. Ez fokozott stratégiai megközelítést igényel a versenyképesség, a munkahelyteremtés és a vidéki területeken megvalósított innováció vonatkozásában, valamint jobb irányítást a programok végrehajtásában. Nagyobb hangsúlyt kell helyezni az előrelátó – humán erőforrás, know-how és tőke –, befektetésekre a gazdálkodási és erdőgazdálkodási ágazatban, a minden szempontból előnyös környezetvédelmi szolgáltatások nyújtásának új módjaira, és a diverzifikáción keresztül – különösen a nők és a fiatalok számára – a több és jobb munkahely teremtésére. Annak elősegítésére, hogy az EU vidéki területei ki tudják használni a bennük rejlő lehetőségeket mint befektetésre, munkára és életre alkalmas helyek, a vidékfejlesztési politika megfelelően hozzájárulhat az európai területek fenntartható fejlődéséhez.

3. A 2007–2013 KÖZÖTTI PROGRAMOZÁSI IDŐSZAKBAN A KÖZÖSSÉG VIDÉKFEJLESZTÉSI PRIORITÁSAINAK MEGHATÁROZÁSA

Az 1698/2005/EK rendeletben megállapított célkitűzések keretében az alább megfogalmazott stratégiai iránymutatások a 9. cikkének megfelelően meghatározzák a közösségi prioritásokat. Az iránymutatások a lisszaboni és a göteborgi Európai Tanácsok következtetéseiben kifejtett fő politikai prioritások integrálását célozzák. Minden prioritáscsoport esetében szemléltető jellegű kiemelt fellépések bemutatására kerül sor. E stratégiai iránymutatások alapján minden tagállamnak el kell készítenie a vidékfejlesztési programok elkészítéséhez referenciakeretként szolgáló saját nemzeti stratégiai tervét.

⁽¹⁾ A brüsszeli Európai Tanács elnökségi következtetései (2005. március 22–23.).

⁽²⁾ A brüsszeli Európai Tanács elnökségi következtetései (2005. június 16–17.).

A közösségi vidékfejlesztési prioritásokra rendelt források (a szabályok alapján minden tengely esetében meghatározott minimális finanszírozási határokon belül) az adott helyzettől, az egyes programterületek erősségeitől, gyengeségeitől és lehetőségeitől függenek. Minden közösségi prioritásnak és azok hozzájárulásának a lisszaboni és götebongi célkitűzésekhez a nemzeti stratégiai tervek és a vidékfejlesztési programok segítségével tagállami szinten is meg kell jelennie. Gyakran léteznek az élelmiszeripari láncsal vagy a mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás környezeti, éghajlati vagy földrajzi helyzetével kapcsolatos egyes különleges problémákra vonatkozó nemzeti vagy regionális prioritások. Előfordulhat, hogy a vidéki területeken egyéb sajátos kérdéseket is kezelni kell, mint a városi peremterületek terjeszkedése, a munkanélküliség, a távoli földrajzi helyzet vagy az alacsony népsűrűség.

3.1. A mezőgazdasági és erdőgazdálkodási ágazat versenyképességének javítása

Közösségi stratégiai iránymutatás

Az európai mezőgazdasági, erdészeti és élelmiszer-feldolgozó ágazatban jelentős tartalékok vannak olyan jó minőségű és magas hozzáadott értékkel rendelkező termékek továbbfejlesztésére, amelyek megfelelnek az európai fogyasztók és a világpiacok változatos és egyre növekvő igényeinek.

Az 1. tengelyhez előirányzott forrásoknak elő kell segíteniük egy erős és dinamikus európai élelmiszeripari ágazat kialakulását az élelmiszerláncban megvalósított ismeretátadás, korszerűsítés, innováció és minőség prioritásaira, valamint a fizikai és humántőke-befektetés szempontjából prioritást élvező ágazatokra koncentrálni.

Az említett prioritásoknak való megfelelés érdekében a tagállamokat ösztönzik arra, hogy a támogatást kiemelt fellépésekre összpontosítsák. E kiemelt fellépések a következőket tartalmazhatják:

- i. a mezőgazdasági ágazat szerkezetátalakítása és korszerűsítése továbbra is fontos szerepet játszik számos vidéki terület fejlesztésében, különösen az új tagállamokban. A mezőgazdaság sikeres kiigazítása lehet a kulcsa a mezőgazdasági ágazat versenyképessége és környezeti fenntarthatósága javításának, valamint a gazdaság kapcsolódó területein a munkahelyteremtés és a növekedés fellendítésének. Ez magában foglalja a mezőgazdasági ágazatban a szerkezetátalakítás és korszerűsítés keretében bekövetkező változásra való felkészülés előmozdítását, valamint proaktív megközelítés kidolgozását a gazdálkodók képzése és átképzése tekintetében, különösen az átadható szaktudást illetően;
- ii. az integráció javítása az élelmiszeripari láncban. Az európai élelmiszeripar a világ legversenyképesebb és leginnovatívabb élelmiszeripari közé tartozik, de egyre növekvő globális versennyel kell szembenéznie. A vidéki gazdaságban jelentős lehetőség van új termékek létrehozására és forgalomba hozatalára, és minőségi programok révén több érték vidéken tartására, valamint az európai termékek tengerentúli megítélésének javítására. A közösségi normáknak való megfelelés érdekében igénybe vett tanácsadó szolgáltatások és támogatás megkönnyítik ezt az integrációs folyamatot. A piacorientált mezőgazdasági ágazat hozzájárul az európai élelmiszeripari ágazat – mint az egyik legnagyobb munkaadó és a gazdasági növekedés forrása – pozíciójának további erősítéséhez;
- iii. az innováció és a kutatáshoz és fejlesztéshez (K+F) való hozzáférés megkönnyítése. Az innováció egyre nagyobb jelentőséggel bír Európa gazdálkodási, élelmiszeripari és erdészeti ágazatai szempontjából. Bár Európa nagy élelmiszeripari vállalkozásai gyakran az új irányzatok élvonalában találhatók, új termékek és eljárások bevezetése jelentősen hozzájárulhatna a kisebb feldolgozók és gazdaságok teljesítményének növeléséhez. Különösen az új együttműködési formák könnyíthetnék meg a K+F-hez, az innovációhoz és a hetedik kutatási keretprogramban ⁽¹⁾, megvalósított fellépésekhez való hozzáférést;
- iv. az információs és kommunikációs technológiák (IKT) alkalmazásának és elterjedésének ösztönzése. Az élelmiszeripari ágazat egésze lemaradást mutat az IKT technológiák alkalmazása tekintetében. Ez különösen érvényes a kisvállalkozásokra. Az elektronikus üzleti alkalmazások elterjedtségi szintje még mindig alacsony, eltekintve a nagy multinacionális vállalkozásoktól, illetve ezek nagyobb beszállítóitól. A vidékfejlesztési alapoknak az elektronikus üzlet (különösen a kis- és középvállalkozásokkal kapcsolatban), e-ismeretek és e-tanulás területén ki kell egészíteniük az olyan jövőbeni bizottsági kezdeményezéseket, mint például az i2010;

⁽¹⁾ Az Agrárkutatási Állandó Bizottság munkáját is figyelembe kell venni ebben az összefüggésben.

- v. a dinamikus vállalkozói szellem előmozdítása. A közelmúltban bevezetett reformok piacorientált környezetet teremtettek az európai gazdálkodás számára. Ez új lehetőségekhez juttatja a mezőgazdasági vállalkozásokat. Ennek a gazdasági tartaléknak a kiaknázása azonban a stratégiai és szervezeti ismeretek fejlesztésétől függ. A fiatal gazdálkodók szakmába történő belépésének ösztönzése e tekintetben fontos szerepet játszhat;
- vi. új felvevőpiacok keresése a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási termékek számára. Az új felvevőpiacok nagyobb hozzáadott értéket nyújthatnak, különösen a minőségi termékek esetében. A nem élelmiszcélú termelés területén a befektetés és a képzés támogatása vidékfejlesztés címén kiegészítheti az első pillér alapján végrehajtott intézkedéseket a termelés számára kialakított innovatív, új felvevőpiacokkal, vagy a megújuló energiák számára alapanyagok, bioüzemanyagok és feldolgozó kapacitás kifejlesztésének elősegítésével;
- vii. a gazdaságok és az erdőgazdálkodás környezetvédelmi teljesítményének javítása. A hosszú távú fenntarthatóság az olyan termékek – magas környezetvédelmi normákat betartó – előállításának képességétől függ, amelyeket a fogyasztók hajlandók megvásárolni. A megnövelt környezetvédelmi teljesítménybe való befektetés termelékenység növekedéshez is vezethet, amely minden szempontból előnyös helyzetet teremt;

A mezőgazdaságban a nemzedékváltás elősegítése érdekében megfontolás tárgyát képezhetik az 1. tengelybe tartozó, a fiatal gazdálkodók igényeihez igazodó intézkedéscsomagok.

3.2. A környezet és a vidék minőségének javítása

Közösségi stratégiai iránymutatás

Az EU vidéki területeken található természeti erőforrásainak és tájainak védelme és minőségüknek javítása érdekében a 2. tengelyre előirányzott forrásokkal három EU-szintű prioritási területet kell előmozdítani: biológiai sokféleség és a jelentős természeti értéket képviselő gazdálkodási és erdőgazdálkodási rendszerek és a hagyományos mezőgazdasági vidékek megóvása és fejlesztése, valamint víz és éghajlatváltozás.

A 2. tengely keretében foganatosítható intézkedéseknek az említett környezetvédelmi célkitűzések integrálására kell szolgálniuk, és hozzá kell járulniuk a mezőgazdasági és erdészeti Natura 2000 hálózat megvalósításához, a Göteborgban a biológiai sokféleség csökkenésének 2010-ig történő visszafordításával kapcsolatban tett kötelezettségvállaláshoz, a vízpólitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról szóló, 2000. október 23-i 2000/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvben ⁽¹⁾ megállapított célkitűzésekhez és a kyotói jegyzőkönyvben meghatározott, az éghajlatváltozás enyhítésével kapcsolatos célok megvalósításához.

Az említett prioritásoknak való megfelelés érdekében a tagállamokat arra ösztönzik, hogy a támogatást kiemelt fellépésekre összpontosítsák. E kiemelt fellépések a következőket tartalmazhatják:

- i. a környezetvédelmi szolgáltatások és az állatbarát gazdálkodási gyakorlat előmozdítása. Az európai polgárok elvárják, hogy a gazdálkodók tartsák be a kötelező normákat. Ugyanakkor sokan egyetértenek azzal is, hogy a gazdálkodókat térítésben kell részesíteni, ha még ezen is túlmutató kötelezettségeket vállalnak olyan szolgáltatások nyújtásával, amelyeket a piac önmagától nem nyújtana, különösen akkor, ha a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás összefüggésében olyan, kiemelten fontos, különleges erőforrásokról van szó, mint a víz és a talaj;
- ii. a megművelt táj, valamint az erdők megóvása. Európában az értékes vidéki környezet legnagyobb része a mezőgazdaságnak köszönhetően jött létre. A fenntartható termőföld-gazdálkodási gyakorlat hozzájárulhat a termőterületek termelésből való végleges kivonásával, az elszivatagosodással és az erdőtüzekkel összefüggő kockázatok csökkentéséhez, különösen a hátrányos helyzetű térségekben. A megfelelő gazdálkodási rendszerek a vizes élőhelyektől kezdve a száraz rétekig és a hegyi legelőkig segítséget nyújtanak a táj és az élőhelyek megóvásában. Sok területen ez a kulturális és természeti örökség fontos részét képezi, és szerepet játszik a vidéki területeknek mint munka- és lakóhelyeknek az általános vonzerejében;

⁽¹⁾ HL L 327., 2000.12.22., 1. o. A legutóbb a 2455/2001/EK határozattal (HL L 331., 2001.12.15., 1. o.) módosított irányelv.

- iii. az éghajlatváltozás elleni küzdelem. A mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás úttörő szerepet játszik a megújuló energiák és a bioenergia létesítmények számára alkalmas nyersanyagok kifejlesztésében. A megfelelő mezőgazdasági és erdőgazdálkodási gyakorlat hozzájárulhat az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentéséhez, valamint az erdők szén-dioxid-megkötő hatásának és a szerves anyagok talajalkotó szerepének megóvásához, valamint segíthet az éghajlatváltozás következményeihez való alkalmazkodásban is;
- iv. a biogazdálkodás hozzájárulásának megerősítése. A biogazdálkodás a fenntartható mezőgazdaság holisztikus megközelítését jelenti. Ebben a vonatkozásban a biogazdálkodás hozzájárulása a környezetvédelmi és állatjóléti célkitűzésekhez tovább erősíthető;
- v. a minden szempontból előnyös környezeti/gazdasági kezdeményezések ösztönzése. A környezetbarát áruk előállítását, különösen agrár-környezetvédelmi intézkedéseken keresztül, hozzájárulhat a vidéki területek és élelmiszeripari termékek identitásához. E környezetbarát termékek alapját képezhetik a növekedésnek és a munkahelyteremtésnek a turizmuson és a vidéki szálláshelyek biztosításán keresztül, különösen, ha ez kapcsolódik a turizmus, a kézműipar, a képzés vagy a nem élelmiszertermelő ágazat irányában történő diverzifikációhoz;
- vi. a területi egyensúly előmozdítása. A vidékfejlesztési programok alapvetően hozzájárulhatnak a vidéki területek vonzerejének fokozásához. Annak biztosításához is hozzájárulhatnak, hogy a versenyképes, tudásalapú gazdaságban fennmaradjon a fenntartható egyensúly a városi és vidéki területek között. A többi programtengellyel együtt a területgazdálkodási intézkedések előnyösen járulhatnak hozzá a gazdasági tevékenység területi eloszlásához és a területi kohézióhoz.

3.3. A vidéki élet minőségének javítása és a vidéki gazdaság diverzifikálása

Közösségi stratégiai iránymutatás

A 3. tengely alapján a vidéki gazdaság diverzifikációjának és a vidéki területek életminőségének területére szánt források segítségével elő kell mozdítani a foglalkoztatási lehetőségek és a növekedési feltételek megteremtésének mindenek felett álló prioritását. A 3. tengely keretében foganatosítható intézkedéseket különösen kapacitásépítésre, szakismeretszerzésre és a helyi stratégia fejlesztésének megszervezésére, valamint annak biztosítására kell fordítani, hogy a vidéki területek a jövő nemzedékek számára is vonzóak maradjanak. A képzés, a tájékoztatás és a vállalkozói szellem előmozdítása során figyelembe kell venni a nők, a fiatalok és az idősebb dolgozók különleges igényeit.

Ezen prioritásoknak való megfelelés érdekében a tagállamokat arra ösztönzik, hogy a támogatást kiemelt fellépésekre összpontosítsák. E kiemelt fellépések a következőket tartalmazhatják:

- i. a gazdasági aktivitás és a foglalkoztatottsági arány növelése a szélesebb értelemben vett vidéki gazdaságban. A vidéki területeken a diverzifikáció elengedhetetlen a növekedés, a foglalkoztatottság és a fenntartható fejlődés szempontjából, a diverzifikáció tehát hozzájárul a jobb területi egyensúly kialakításához mind gazdasági, mind pedig társadalmi szempontból. A turizmus, a kézművesség és a vidéki szálláshelyek biztosítása számos régióban növekedő ágazatok, és lehetőséget biztosítanak mind a gazdaságokon belüli, nem mezőgazdasági diverzifikációra, mind pedig a mikrovállalkozások kialakulására a szélesebb értelemben vett vidéki gazdaságban;
- ii. a nők munkaerőpiacra történő belépésének ösztönzése. Sok vidéki területen a gyermekgondozási rendszerek elégtelensége különleges akadályt támaszt. A gyermekgondozási lehetőségek fejlesztését célzó helyi kezdeményezések megkönnyíthetik a munkaerőpiachoz való hozzáférést. Ez magában foglalhatja a gyermekgondozási infrastruktúra kialakítását, esetlegesen a vidéki tevékenységekhez és helyi szolgáltatásokhoz kapcsolódó kisvállalkozások elindításának ösztönzésére irányuló kezdeményezésekkel párhuzamosan;
- iii. a falvak újraélesztése. A diverzifikációt, a vállalkozásteremtést, valamint a kulturális örökségbe, a helyi szolgáltatási infrastruktúrába és felújításba való befektetést ötvöző integrált kezdeményezések a gazdasági kilátások és az életminőség javításához egyaránt hozzájárulhatnak;

- iv. a mikrovállalkozások és kézműipari vállalkozások fejlesztése építhet a hagyományos szakismeretekre vagy új szakértelmet vezethet be, különösen abban az esetben, ha eszközbeszerzéssel, képzéssel és betanítással jár együtt, így előmozdítva a vállalkozói szellem fejlesztését és a gazdaság szövetének kiépülését;
- v. a fiatalok képzése a helyi gazdaság diverzifikációja által igényelt szakismeretekre lehetővé teszi számukra, hogy bekapcsolódjanak a turizmusra, szabadidős tevékenységekre, környezetvédelmi szolgáltatásokra, hagyományos vidéki gyakorlatokra és minőségi termékek előállítására mutató kereslet kielégítésébe;
- vi. az IKT alkalmazásának és elterjedésének ösztönzése. Az IKT-k alkalmazása és elterjedése alapvető fontosságú a vidéki területeken a diverzifikáció, valamint a helyi fejlődés, a helyi szolgáltatásnyújtás és az e-integráció előmozdítása szempontjából. Méretgazdaságosság érhető el a falusi IKT-kezdemenyvezéseken keresztül, amely a közösségi struktúrákon keresztül egyesíti az IT-eszközöket, a hálózatépítést és az e-ismeretek oktatását. Az ilyen kezdeményezések nagyban elősegíthetik a helyi gazdaságok és vidéki vállalkozások általi IT-alkalmazást, valamint az e-üzletbe és az e-kereskedelembé való bekapcsolódást. Teljes mértékig ki kell használni az Internet és a szélessávú kommunikáció által a földrajzi elhelyezkedésből származó hátrányok leküzdésére biztosított lehetőségeket, például a strukturális alapokból támogatott regionális programok segítségével;
- vii. a megújuló energiaforrások biztosításának és innovatív felhasználásának fejlesztése hozzájárulhat a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási termékek új felvevőpiacainak kialakításához, a helyi szolgáltatások nyújtásához és a vidéki gazdaság diverzifikációjához;
- viii. a turizmus fejlesztésének ösztönzése. A turizmus sok vidéki területen a legnagyobb növekedő ágazat, és támaszkodhat a kulturális és természeti örökségre. Az IKT foglalkozásra, promócióra, forgalomba hozatalra, szolgáltatástervezésre és szabadidős tevékenységekre történő fokozott használata a turizmusban növelheti a látogatók és a vendégéjszakák számát, különösen akkor, ha az IKT kapcsolatot biztosít a kisebb létesítményekhez és serkentőleg hat a falusi turizmusra;
- ix. a helyi infrastruktúra modernizálása, különösen az új tagállamokban. A következő években jelentős beruházások kezdődnek a főbb távközlési, szállítási, energetikai és vízi infrastruktúrákban. Jelentős támogatás lesz elérhető a strukturális alapokból a transz-európai hálózatoktól kezdve az ipari vagy tudományos parkok csatlakozásainak fejlesztéséig. A munkahelyek és a növekedés tekintetében a multiplikátorhatás teljes megvalósulása érdekében a vidékfejlesztési programok keretében támogatott kis méretű helyi infrastruktúrák rendkívül fontos szerepet játszhatnak a nagyberuházásoknak a diverzifikációra, valamint a mezőgazdasági és az élelmiszeripari potenciál fejlesztésére irányuló helyi stratégiákhoz való kapcsolásában.

3.4. A helyi kapacitás kiépítése a foglalkoztatottság és a diverzifikáció érdekében

Közösségi stratégiai iránymutatás

A 4. tengely (Leader) keretében rendelkezésre álló forrásoknak az 1. és a 2., valamint különösen a 3. tengelybe tartozó prioritások megvalósításához kell hozzájárulniuk, de fontos szerepet játszanak az irányítás javítását célzó horizontális prioritás megvalósításában és a vidéki területek endogén fejlődési potenciáljának mozgósításában is.

A 4. tengely alapján nyújtható támogatás lehetőséget nyújt a helyi igényekre és erősségekre építő, az adott közösség szintjén irányított helyi fejlesztési stratégia keretében mindhárom célkitűzés – versenyképesség, környezet és életminőség/diverzifikáció – kombinálására. A gazdálkodókat, az erdőgazdálkodással foglalkozókat és más vidéki szereplőket bevonó integrált megközelítések segítségével megóvható és javítható a helyi természeti és kulturális örökség, növelhető a környezettudatosság, beruházások valósíthatók meg és hirdethetők a különleges termékek, a turizmus, a megújuló források és energia.

Ezen prioritásoknak való megfelelés érdekében a tagállamokat arra ösztönzik, hogy a támogatást kiemelt fellépésekre összpontosítsák. E kiemelt fellépések a következőket tartalmazhatják:

- i. a helyi partnerségi kapacitásépítés, az animáció és a szaktudás elsajátításának előmozdítása hozzájárulhat a helyi tartalékok mozgósításához;
- ii. a köz- és a magánszféra partnerségének előmozdítása. A Leader különösen továbbra is fontos szerepet fog játszani a vidékfejlesztés innovatív szemléletének ösztönzésében, valamint a magán- és a közszféra együttműködésének erősítésében;
- iii. az együttműködés és az innováció előmozdítása. A Leaderhez hasonló helyi kezdeményezések és a diverzifikáció támogatása alapvető fontosságú szerepet játszhat az új elképzelések és megközelítések emberekkel való megismertetésében, az innováció és a vállalkozói szellem ösztönzésében, valamint az integráció és a helyi szolgáltatások nyújtásának előmozdításában. Az online közösségek segíthetnek a tudás terjesztésében, a helyes gyakorlat cseréjében, valamint a vidéki termékekkel és szolgáltatásokkal kapcsolatos innovációban;
- iv. a helyi irányítás javítása. A Leader elősegítheti a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás és a helyi gazdaság összekapcsolására irányuló innovatív megközelítéseket, segítve ezzel a vidéki területek gazdasági alapjának diverzifikációját és társadalmi-gazdasági szövetének megerősítését.

3.5. A programozás koherenciájának biztosítása

Közösségi stratégiai iránymutatás

Nemzeti stratégiáik kidolgozása során a tagállamoknak biztosítaniuk kell a tengelyek közötti és a tengelyen belüli szinergia legmagasabb szintjét, valamint az esetleges ellentmondások elkerülését. Adott esetben integrált megközelítéseket dolgozhatnak ki. A tagállamok azt is megfontolhatják, hogy az egyéb EU-szintű stratégiák, mint a bioélelmiszerekért és biogazdálkodásért kidolgozott cselekvési terv, a megújuló energiaforrások fokozott felhasználására vonatkozó kötelezettségvállalás ⁽¹⁾, az éghajlatváltozás elleni küzdelemre vonatkozó közép- és hosszú távú EU-stratégia kidolgozásának szükségessége ⁽²⁾ az éghajlatváltozás gazdálkodásra és erdőgazdálkodásra gyakorolt valószínű hatásai előrevetítésének szükségessége, az EU erdészeti stratégiai és cselekvési terve (amely hozzájárulhat mind a növekedés és munkahelyteremtés, mind pedig a fenntarthatósággal kapcsolatos célkitűzések eléréséhez), valamint a hatodik közösségi környezetvédelmi cselekvési program megállapításáról szóló, 2002. július 22-i 1600/2002/EK határozatban ⁽³⁾, meghatározott prioritások, különösen a tematikus környezeti stratégiákat igénylő prioritások (talajvédelem, a tengeri környezet védelme és megőrzése, a peszticidek fenntartható használata, légszennyezés, városi környezet, erőforrások fenntartható használata, hulladék újrafeldolgozása) miként veendő figyelembe.

Több eszköz áll rendelkezésre EU- és tagállami szinten az irányítás és a politika végrehajtásának javítására. Technikai segítségnyújtás vehető igénybe az európai és nemzeti vidékfejlesztési hálózatok kiépítésére, amely az érintettek között platformként szolgál a helyes gyakorlat és a szakértelem cseréjére a politikaformálás, a vezetés és a végrehajtás minden területével kapcsolatban. A különböző szereplők korai bevonását biztosító tájékoztatást és nyilvánosságot tekintetbe kell venni a nemzeti stratégiák elkészítése során, és ki kell dolgozni azokat a végrehajtás későbbi szakaszaira.

3.6. A közösségi eszközök kiegészítő jellege

Közösségi stratégiai iránymutatás

Ösztönözni kell a szinergiát a strukturális, a foglalkoztatási és a vidékfejlesztési politikák között. Ebben az összefüggésben a tagállamoknak biztosítaniuk kell az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, a Kohéziós Alapból, az Európai Szociális Alapból, az Európai Halászati Alapból és az EMVA-ból finanszírozott fellépések között az egymást kiegészítő jelleget és a koherenciát egy adott területen és egy adott cselekvési területen belül. A különböző alapok által támogatott fellépések közötti választóvonal és koordinációs mechanizmusok tekintetében a fő irányadó elveket a nemzeti stratégiai referenciakeret és a nemzeti stratégiai terv szintjén kell meghatározni.

⁽¹⁾ A brüsszeli Európai Tanács elnökségi következtetései, (2004. március 25–26.).

⁽²⁾ A brüsszeli Európai Tanács elnökségi következtetései, (2005. március 22–23.).

⁽³⁾ HL L 242., 2002.9.10., 1. o.

Az infrastrukturális beruházások esetében a beavatkozás mértéke az irányadó elv. Például a tagállami vagy regionális, illetve szubregionális szintű közlekedési vagy egyéb infrastrukturális beruházások esetében a kohéziós politikai eszközöket kell használni, míg helyi szinten a 3. tengelybe tartozó alapszolgáltatások intézkedés használható, amely a helyi és a regionális szint között biztosít kapcsolatot.

A humántőke fejlesztése tekintetében a vidékfejlesztésből nyújtandó támogatás a gazdálkodókat és a vidéki gazdaság diverzifikációjában érintett gazdasági szereplőket célozza. A vidéki területen élők integrált, alulról építkező megközelítés részeként kaphatnának támogatást. Az e területekhez tartozó fellépéseket a növekedésre és új munkahelyek teremtésére vonatkozó integrált iránymutatásokban meghatározottak szerinti európai foglalkoztatási stratégiával teljes összhangban, valamint a lisszaboni folyamat keretében tartozó nemzeti reformprogramok alapján megvalósított fellépésekkel koherens módon kell végrehajtani. Az oktatás és képzés 2010 munkaprogram a lisszaboni célkitűzések oktatási és képzési részének megvalósítására irányul. E programnak az egész életen át tartó tanulás áll a középpontjában, és az oktatás és a képzés minden szintjére vonatkozik, beleértve a mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és élelmiszeripari ágazatokat is.

4. JELENTÉSI RENDSZER

Az 1698/2005/EK rendelet előírja a közösségi és nemzeti stratégiák stratégiai nyomon követését. A munka előrehaladásáról szóló jelentés alapja a tagállamokkal együttműködésben felállítandó közös ellenőrzési és értékelési keret lesz.

A keret korlátozott számú közös mutatót, valamint közös módszert határoz meg. Ezt az egyes programterületek jellegének tükrözése érdekében programspecifikus mutatók egészítik ki.

A közös mutatók lehetővé teszik a kimeneti oldalak, az eredmények és a hatások EU-szinten történő összesítését, és segítik a közösségi prioritások megvalósításában elért előrehaladás értékelését. A programozási időszak kezdetén meghatározott kiindulási mutatók lehetővé teszik a kiindulási helyzet értékelését, és a programstratégia kidolgozásának alapját képezik.

Az értékelési tevékenységek folyamatosan folynak, amelyek a program szintjén előzetes, félidős és utólagos értékelést, valamint egyéb, a programvezetés és a hatás szempontjából hasznosnak ítélt értékelési tevékenységet jelent. Ezeket közösségi szinten készített tematikus tanulmányok és szintézisértékelések, valamint az európai vidékfejlesztési hálózat tevékenységei kísérik, amely a tagállamok közötti tapasztalatcserét és az értékelési kapacitásépítést szolgálja. A helyes gyakorlatok cseréje és az értékelési eredmények megosztása jelentősen hozzájárulhat a vidékfejlesztés hatékonyságához. Ebben a vonatkozásban az európai hálózat központi szerepet játszhat a kapcsolatok megkönynyítésében.
